

ศึกษาเปรียบเทียบทฤษฎีวิวัฒนาการของมนุษย์และจักรวาล ในพุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญาasanghye A Comparative Study of the Theory of Evolution of Man and Cosmos in Theravāda Buddhist and Sāṅkhya Philosophy

พระยงยุทธ ปทุมโม

Phra Yongyuth Patumo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Mai Campus

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบทฤษฎีวิวัฒนาการของมนุษย์และจักรวาลในพุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญาasanghye เป็นการศึกษาทฤษฎีทางด้านอภิปรัชญาที่สามารถนำไปสู่ความรู้ถึงองค์ประกอบและกระบวนการวิวัฒนาการของสรรพสิ่งในเอกภพได้โดยผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นที่ต้องการศึกษา คือ ทฤษฎีวิวัฒนาการ องค์ประกอบกระบวนการวิวัฒนาการ การเกิดขึ้น ตั้งอยู่และการเสื่อมสลาย แล้วเปรียบเทียบว่ามีความเหมือนและความแตกต่างกันอย่างไร โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสารมีผลสรุปการวิจัยดังนี้

พุทธปรัชญาเถรวาทได้กล่าวถึงทฤษฎีวิวัฒนาการของสรรพสิ่งในเอกภพว่าเป็นการอิงอาศัยซึ่งกันและกันเกิดขึ้น เปลี่ยนแปลง และ เสื่อมสลาย ไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นมาเองโดยปราศจากเหตุ และเชื่อมโยงไปถึงผล ทั้งที่เป็นกระบวนการเกิดและกระบวนการเสื่อมสลาย องค์ประกอบโดยรวมของมนุษย์และจักรวาลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ รูปธรรม และ นามธรรม หรือ วิญญาณ และ วัตถุ จักรวาลด้านวัตถุมีองค์ประกอบที่ผสมกันเกิดขึ้นด้วยธาตุพื้นฐาน 4 ประเภท คือ ดิน น้ำ ไฟ และลม การวิวัฒนาการของสรรพสิ่งในเอกภพเป็นการเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป ในรูปแบบของความเป็นเหตุและผล การเกิดขึ้นของเอกภพที่เป็นต้นกำเนิดเริ่มแรกสุดไม่มีการกล่าวถึง แต่การก่อตัวของเอกภพในครั้งใหม่ด้านวัตถุ เกิดขึ้นจากการจุติของอภัสสรพรหมเข้ามาอยู่ในอาณาเขตอันหาที่สุดไม่ได้ แล้วได้เห็นสิ่งที่ไม่เคยเห็น เกิดความสงสัยขึ้น ลงมือกระทำ เกิดผลของการกระทำ จนมีการวิวัฒนาการของร่างกาย และ สรรพสิ่งในเอกภพด้านวัตถุก็มีการวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งมีความสมบูรณ์ และ เสื่อมสลายไปในที่สุดไม่มีอะไรมั่นคงแน่นอน

ปรัชญาasanghye ได้กล่าวถึงทฤษฎีวิวัฒนาการของมนุษย์และจักรวาลว่า สรรพสิ่งมีอยู่แล้วในสิ่งที่เป็เหตุของสิ่งนั้น ๆ นั่นคือ ผลเป็นสิ่งที่เกิดมาจากเหตุ หากไม่มีเหตุแล้ว ผลย่อมไม่มี สิ่งที่ปรากฏ คือ ผลของเหตุ หรือกล่าวได้ว่า เหตุและผลเป็นสิ่งที่เดียวกัน สิ่งต่าง ๆ ในเอกภพ และองค์ประกอบของมนุษย์แบ่งได้ 2 ส่วน คือ ปुरुષะ และ ประภคติ หรือ วิญญานและวัตถุ สิ่งเหล่านี้มีอยู่ เป็นอยู่อย่างอมตะ แต่สรรพสิ่งที่เกิดจากประภคติเป็นสิ่งที่เสื่อมสลายได้ ส่วนปुरुષะเป็นวิญญานบริสุทธิ์ มีจำนวนมาก ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ไม่มีสิ่งใดเกิดมาจากปुरुษะ การวิวัฒนาการของสรรพสิ่งด้านวัตถุในเอกภพเป็นการเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป ในรูปแบบของการคลี่คลายออกมาจากประภคติ โดยเริ่มที่ พุทธิ อหังการ ต้นมาตนะ มนัส ญาณ นทรีย์ กรรมนทรีย์ และมหาภูติ การเกิดขึ้นของเอกภพที่จุดเริ่มต้นไม่มีปรากฏ แต่มีการอธิบายถึงการเกิดขึ้นจากสิ่งที่เรียกว่า กายละเอียด (Subtle body) ซึ่งอยู่ในอาณาเขตที่ไม่มีที่สุด โคจรไปจนกระทั่งมีความรู้เกิดขึ้น จึงหยุดโคจร แล้วแสวงหาความเพิลิตเพิลิน โดยสัมพันธ์กับประภคติ จากนั้นมีการวิวัฒนาการออกมาเป็นขั้นตอนจนกลายมาเป็นสรรพสิ่งในเอกภพ มีการเปลี่ยนแปลงและที่สุดของสรรพสิ่งมีการเสื่อมสลายกลับไปหาแหล่งกำเนิดเดิม คือ ความเป็นปुरुษะ และ ประภคติ ที่มีสภาพเป็นอมตะ

ผลสรุปการเปรียบเทียบแนวคิดทฤษฎีวิวัฒนาการของทั้งสองสำนัก มีหลักทฤษฎีที่คล้ายคลึงกัน คือ ความเป็นเหตุ และ ผลในการอิงอาศัยกันและกันเกิดขึ้น องค์ประกอบโดยรวมของสรรพสิ่งในเอกภพมี 2 ประเภทเช่นเดียวกัน มีการวิวัฒนาการ แบบค่อยเป็นค่อยไปเหมือนกัน ไม่มีการอธิบายถึงการเกิดขึ้นในจุดเริ่มต้นของจักรวาลเหมือนกัน มีการเปลี่ยนแปลงและมีการเสื่อมสลายเหมือนกัน ความแตกต่าง คือ ในพุทธปรัชญาเถรวาทกล่าวว่าที่สุดของสรรพสิ่งในเอกภพไม่ว่าจะเป็น วิญญานและวัตถุ เป็นสิ่งที่เป็อนัตตา คือ ไม่มีตัวตนที่แน่นอน แต่ปรัชญาasanghye ได้กล่าวว่าที่สุดของสรรพสิ่งมีแหล่งกำเนิดมาจากสิ่งที่เป็อมตะ ไม่มีการเสื่อมสลาย เป็นสิ่งที่เป็นิรันดร์

คำสำคัญ: ศึกษาเปรียบเทียบ; มนุษย์; จักรวาล

Abstract

The aim of this thesis is to comparative study of the theory of evolution of man and cosmos in Theravāda Buddhist Philosophy and Sāṅkhya Philosophy. The study stresses in the Metaphysical concept which take to the knowledge on basic element and the evolution of everything in the Universe.

This research is divided for study in the theory of evolution, composition, procession of evolution, beginning, being and dissolution for comparative. This thesis is document research. The result of the study is as follow:

Theravāda Buddhist Philosophy says that, the theory of evolution of everything in the universe is mutually depend on each other occur, being, changing, and disintegrate. Everything in the Universe cannot occur without the causes which connect to the result. Men have consisted two types, which are Rūpadhama and Nāmadhama or soul and object. The universe has four elements come to common together. Those are the earth, water, fire and wind. The evolution of all things in the universe were gradually occur which is the form of cause and effect. The first time in the beginning of the Universe are not mentioned. However, the creation of a new Universe is caused by the advent of the Ābhassara Brahma in the infinity of territory. They have seen something and have the doubt in that. They are doing after the doubt and have result of the doing. The growth of the body and all things in the Universe has been evolving constantly. Until, the body has development and has evolution of all things in the Universe from birth to disintegrate. All things in the Universe are unsteady.

Sāṅkhya Philosophy says that, the theory of evolution of everything in universe is already in the cause of it. The effect is caused by accident or effect and cause are same. Everything in the Universe include by two things. Those are Puruṣa and Prakṛti or spirit and matter. Puruṣa and Prakṛti are permanent, but the things created from Prakṛti is not immortal. The Puruṣas are many, pure, and changeless. Don't have everything created from it. The evolution of the matter in the Universe have created as gradual from Prakṛti, by create Buddhi, Ahaṁkāra, Tanmātra, Manas, Jñānendriya, Karmendriya, and Mahābhūta. The first creation of the Universe doesn't have explanation, but have explained about subtle body in period of creation. The subtle body stays and moves as infinity, until it has knowledge in itself and stops moving for search the pleasure, by relation with Prakṛti. The evolution of everything in the Universe is start, change and comeback to genesis.

The conclusion of comparison on the concept of the theory of

evolution, the similar is the theory of cause and effect, which are dependence to appearance. The compositions of the Universe in both doctrines have two kinds and develop as proceed gradually. The first appearance of Universe doesn't have explain, the Universe has change and decline at the moment. The distinctions of both are Theravāda Buddhist Philosophy says that, everything in the Universe have unstable, mortal. Sāṅkhya Philosophy says that, the final of everything will come back to geneses, which have immortal.

Keywords: A Compative Study; Man; Cosmos

บทนำ

เรื่องของมนุษย์ และจักรวาล เป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่และสลับซับซ้อนมากที่สุด ซึ่งนักปรัชญาและนักคิดค้นหาคำตอบ ทุกยุคสมัยให้ความสนใจในการศึกษาถึงการวิวัฒนาการ เพื่อทราบถึงต้นกำเนิด ความเป็นไป และจุดสิ้นสุดสลายของมนุษย์และจักรวาล ซึ่งในพุทธปรัชญาเถรวาท และปรัชญาสาขชยะ เป็นกลุ่มนักปรัชญาสายตะวันออกในปรัชญาอินเดีย ที่ให้ความสนใจในเรื่องนี้

ปรัชญาอินเดียแบ่งออกเป็น 2 สายคือ สายอาสติกะ (Asatika) ยอมรับความถูกต้องและความศักดิ์สิทธิ์ของคัมภีร์พระเวท และสายนาสติกะ (Nasatika) ไม่ยอมรับในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเวท ปรัชญาทั้ง 2 สายนี้ต่างก็มีทรรศนะเกี่ยวกับกฎของความเป็นเหตุเป็นผล รวมทั้งการติดข้อง การเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ และการบรรลุ หรือการหลุดพ้นของมนุษย์ ปรัชญาอินเดีย สายอาสติกะทุกระบบ ต่างก็ยอมรับความเป็นเหตุเป็นผลที่ต้องขึ้นอยู่กับพระผู้เป็นเจ้า (Isvara) ซึ่งเป็นผู้ควบคุมการทำงานของกฎนี้ ส่วนสายนาสติกะ ยอมรับกฎความเป็นเหตุเป็นผลโดยไม่มีพระผู้เป็นเจ้า เข้ามาเกี่ยวข้องในการควบคุมกฎ ถือว่าเป็นกฎธรรมชาติ ที่เป็นไปด้วยตัวเองอย่างอิสระ ในการศึกษาเรื่องการวิวัฒนาการของมนุษย์และจักรวาลจะเป็นการศึกษาถึงองค์ประกอบ และการวิวัฒนาการที่ทำให้เกิดมีในปัจจุบันได้ การศึกษาทั่ว ๆ ไปในทรรศนะของนักปรัชญานั้น เป็นการศึกษาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง เช่น การศึกษาเรื่องของธรรมชาติและเรื่องที่อยู่เหนือธรรมชาติ ซึ่งมีการสืบค้นถึงกฎที่เป็นพื้นฐานรองรับความเป็นจริง รวมทั้งศึกษากระบวนการจำแนกข้อบ่งชี้ต่าง ๆ ของสรรพสิ่งในเอกภพ ซึ่งเรื่องมนุษย์และจักรวาลนี้เป็นสิ่งที่ประจักษ์อยู่ในปัจจุบัน เป็นข้อสงสัยใคร่

ศึกษาว่ามาจากไหน ประกอบด้วยอะไร ดำรงอยู่ได้อย่างไร และจะมีจุดสิ้นสุดอย่างไร ปัญหาและคำถามเหล่านี้ เป็นเรื่องที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะทฤษฎีเชื่อมโยงที่กล่าวถึงการวิวัฒนาการ ดังจะสังเกตเห็นได้จากทฤษฎีและแนวคิดของนักปรัชญาในแต่ละสำนัก ทั้งในยุคโบราณ ยุคกลาง และยุคปัจจุบัน ที่ให้ความสำคัญในความเป็นมาของมนุษย์และจักรวาล จึงได้เกิดมีทฤษฎีวิวัฒนาการขึ้น เพื่อตอบปัญหาเหล่านี้ จากทฤษฎีของนักปรัชญาแต่ละสำนักนั้น ที่ให้ความเห็นเกี่ยวข้องกับการวิวัฒนาการของมนุษย์และจักรวาล จนถึงปัจจุบันยังไม่มีสำนักปรัชญาใดที่ยืนยันข้อสรุปได้เป็นที่เด่นชัด ซึ่งแต่ละยุคสมัยแต่ละลัทธิ ล้วนมีข้อคิดเห็น และการให้เหตุผลที่แตกต่างกันออกไป ด้วยอาจเป็นเพราะภาษาที่ใช้ กาลเวลา และการสืบทอดแนวคิด แม้ว่าในปัจจุบันความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์จะมีการพิสูจน์และคาดการณ์ให้เห็นข้อเท็จจริงด้วยหลักการบ้างแล้วก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเพียงบางประการเท่านั้น ถึงกระนั้นปัญหาในเรื่องเหล่านี้ก็ยังเป็นข้อกังขาให้นักปรัชญาและนักคิดหาคำตอบให้ความสนใจ ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีวิวัฒนาการ ในทฤษฎีทางปรัชญาที่ได้ให้เหตุผลเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ยังหาข้อสรุปและข้อคิดเห็นที่เป็นองค์รวมที่ชัดเจนไม่ได้ ดังนั้น การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาทฤษฎีวิวัฒนาการของมนุษย์และจักรวาลในพุทธปรัชญาเถรวาทและปรัชญาสาขายะ เนื่องจากปรัชญาทั้งสองสำนักนี้มีหลักคำสอนเกี่ยวกับการวิวัฒนาการที่ต่างก็มีเหตุผลที่น่าสนใจ แล้วนำมาเปรียบเทียบ เพื่อให้รู้ถึงความเหมือนและความต่างที่เป็นสาระแก่นแท้ของมนุษย์และจักรวาล ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญต่อไป

พุทธปรัชญาเถรวาทเป็นสำนักปรัชญาตะวันออกสำนักหนึ่ง ที่มีแนวคิดเรื่องการวิวัฒนาการของมนุษย์และจักรวาล เทหวัตถุทั้งหลาย อันเป็นที่รู้จักในเรื่องของ จักรวาลวิทยา (Cosmology) ซึ่งมีการกล่าวถึงการวิวัฒนาการอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ดังจะเห็นได้ในปัจจุบันในกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่มีหลักฐานยืนยันได้ถึงการวิวัฒนาการของสรรพสิ่งในเอกภพ พุทธปรัชญายังแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต และลักษณะของชีวิต หลายชนิด หลายพวก ที่อาศัยอยู่บนโลกและจักรวาลอีกด้วย (William Montgomery MC. Govern, 1976: 8) ในเรื่องการกำเนิดและวิวัฒนาการของมนุษย์ มีปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก เช่นในอัครคณฺยสูตร (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 11 ข้อ 111-140: 83) เป็นพระสูตรที่ว่าด้วยเรื่องกำเนิดของมนุษย์ สรรพสิ่ง โลก และ จักรวาล ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญที่ทำให้เราเห็นวิวัฒนาการ การเกิดขึ้นของมนุษย์และจักรวาล พระพุทธเจ้าทรงแสดงเรื่องการกำเนิดมนุษย์ในยุคแรก ซึ่งเกิดมาจากพรหมที่จุติลงมากินวันดิน เมื่อกินมากขึ้นเกิดความอยากมากขึ้นกายที่มีแสงสว่างออกก็หายไป ร่างกายหยาบเริ่มปรากฏขึ้นจากนั้นก็มีการวิวัฒนาการด้านต่าง ๆ เกิดขึ้นตามลำดับ และ

ในมหาตตมหาสังขยสูตร (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 12 ข้อ 452: 352) กล่าวถึงเหตุแห่งการเกิดในครรภ์ด้วยความพร้อมแห่งปัจจัย 3 ประการ คือ (1) มารดามีระดู (2) มารดาบิดาอยู่ร่วมกัน (3) มีปฏิสนธิวิญญาณมาจุติ (ทารกที่มาจาก) ด้วยความพร้อมนี้มารดาจึงเกิดการตั้งครรภ์ ซึ่งเด็กที่อยู่ในครรภ์จะมีการวิวัฒนาการตามลำดับอายุ และเวลา

พุทธปรัชญาเถรวาทได้กล่าวว่า มนุษย์ คือ องค์กรของขันธ 5 ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 11 ข้อ 111-140: 83) และได้วิเคราะห์ส่วนประกอบที่สำคัญของมนุษย์ออกเป็น 2 ส่วน คือ รูป กับ นาม (โสภณ ศรีกฤษดาพร, 2527: 17) หรือ รูปธรรม (กาย) กับ นามธรรม (จิต) มนุษย์เกิดมาจากการวิวัฒนาการที่ขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยหลายอย่าง ซึ่งไม่สามารถทราบได้ว่าเริ่มต้นจากตรงไหน เปรียบประดุจรูปวงกลมที่เราไม่สามารถจะรู้ได้ว่าเริ่มต้นจากตรงไหน เพียงแต่อาจจะสรุปลงในกฎที่ว่า “ เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เพราะสิ่งนี้เกิด สิ่งนี้จึงเกิด เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้ก็ไม่มี เพราะสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับไป ” (พระไตรปิฎกภาษาไทย, เล่ม 29 หน้า 865: 534) หรือ เป็นไปตามหลัก อิทัปปัจจยตา การเกิดขึ้น การดำรงอยู่ และการสิ้นสุด หรืออาจพูดได้ว่ามนุษย์ไม่ได้เกิดมาจากการสร้างของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่การกระทำของมนุษย์เองเป็นตัวกำหนดชีวิตของมนุษย์ ที่เรียกว่า “กรรมลิขิต”

ทรรศนะเรื่องจักรวาล ของสำนักพุทธปรัชญาเถรวาทได้มีปรากฏอยู่ในคัมภีร์หลายแห่งโดยเฉพาะปรากฏอยู่ในทรรศนะเรื่อง โลก ซึ่งในคัมภีร์ที่เกี่ยวข้องได้จำแนกโลกออกเป็น 3 ประการ คือ (1) สังขารโลก (2) สัตว์โลก (3) โอกาสโลก คำว่า โลก ตามทรรศนะนี้มีความหมายกว้างมาก หมายครอบคลุม หมู่สัตว์ รวมทั้งมนุษย์ที่อาศัยอยู่บนโลกที่เป็นแผ่นดิน อันเป็นส่วนหนึ่งของจักรวาล รวมถึงตัวจักรวาลเองด้วย อันเป็นองค์กรที่เรียกว่า โอกาสโลก (ปฐมัตถ์ บุญศรีตัน, 2552: 35) ปรัชญาสาขยยะเป็นสำนักปรัชญาตะวันออกที่มีความเก่าแก่มากอีกสำนักหนึ่ง ที่มีแนวคิดเรื่องกำเนิดของมนุษย์และจักรวาล และได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับการวิวัฒนาการจนเกิดเป็นสรรพสิ่งในเอกภพ ซึ่งสรรพสิ่งในเอกภพ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งมีชีวิต หรือ ไม่มีชีวิตล้วนเกิดมาจากความแท้จริง หรือ สัจภาวะ 2 อย่าง คือ (1) ปुरुषะ (Puruṣa) เป็นความแท้จริงทางด้านวิญญาณ ซึ่งปรัชญาสาขยยะถือว่าเป็นอันติมะสัจจะ เป็นสิ่งที่มีอยู่เอง ไม่มีใครสร้าง ไม่เกิดมาจากอะไร เป็นอมตะ ไม่มีการสูญสลายไปไหน และ ไม่มีสิ่งใดเกิดออกมาจากตัวปुरुषะ และ (2) ประกฤติ (Prakṛiti) เป็นสิ่งที่เป็อันติมะสัจจะคู่กับปुरुषะ เป็นสิ่งจริงแท้ด้านวัตถุ ไม่มีการสูญสลาย (ทองหล่อ วงษ์ธรรมา, 2536: 66) มีอยู่เอง ไม่มีใครสร้าง สรรพสิ่งในเอกภพด้านวัตถุล้วนแต่เกิดมาจากประกฤติ โดยในตัวของประกฤตินั้นมีส่วนประกอบ 3 ประการ มีปรากฏอยู่ที่โคลงที่ 12 ของสาขยการิกา เรียกว่า คุณะ (Guṇa) คือ สัตวะ รส และ

ตัมส (ประยงค์ แสนบุราณ, 2547: 93) ทั้งคุณะและประภคิตเป็นสิ่งที่ไม่มีเบื้องต้นเท่า ๆ กัน และมีการวิวัฒนาการตามขั้นตอน ทั้งสองอย่างนี้เป็นมูลเหตุของสรรพสิ่งด้านวัตถุ ปรัชญาสาขายะได้อธิบายว่า การวิวัฒนาการนั้นเกิดมาจากความสัมพันธ์กันของประภคิต และปุรุชะ โดยการวิวัฒนาการนั้นเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ของปุรุชะเพื่อความเฟลิดเฟลิน และเพื่อความหลุดพ้นสิ่งแรกที่เกิดขึ้นจากการสัมพันธ์กัน คือ มหัตหรือพุทธิ หมายถึง สติปัญญา หรือแสงสว่าง (T.G. Mainkar, :107) อหังการ คือรู้สึกรู้ว่าเป็นตัวตน ความถือตน มนัส คืออวัยวะที่ช่วยในการรับรู้ ญาณนทรี 5 คือ อวัยวะสำหรับรับรู้ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย กรรมนทรี 5 คือ อวัยวะในการกระทำ ได้แก่ ปาก มือ เท้า อวัยวะขับถ่าย อวัยวะสืบพันธุ์ และต้นมาตระ 5 คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม อากาศ เป็นธาตุหยาบ สิ่งเหล่านี้ คือ สิ่งที่มีการวิวัฒนาการออกมาจากประภคิต หลังจากมีความสัมพันธ์กันทางแรงสะท้อน (Reflection) กับปุรุชะ

ทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องของมนุษย์ที่ทางปรัชญาสาขายะได้กล่าวไว้ในโคลงที่ 39 ของสาขายการิกา (T.G. Mainkar, :107) ว่ามนุษย์ที่เกิดขึ้นนี้ มีส่วนประกอบของ ปุรุชะ และประภคิต ที่มีการวิวัฒนาการออกมาเป็น มหัต อหังการและอื่น ๆ ก่อตัวกันขึ้นในครรร โดยมีการบวกรวม 3 อย่างด้วยกันจึงจะทำให้มีการเกิด และวิวัฒนาการได้ คือ (1) เพศหญิงมีการตกไข่ (2) มีการอยู่ร่วมกันแบบสามีภรรยา และ (3) มีร่างกายละเอียด (Subtle body) ที่เป็นลักษณะเฉพาะของ มหัต ย้ายมาอยู่ (Transmigration) (T.G. Mainkar, 1964: 39) ร่วมด้วยในครรร หลังจากมีการรวมตัวของธาตุหยาบ หรือต้นมาตระ ที่มีการติดตัวมาจากบิดา และมารดา ทารกในครรร จะถูกเลี้ยงดูผ่านการกิน การดื่มของมารดา และมีการวิวัฒนาการเติบโตตามลำดับ

ทรรศนะเรื่องจักรวาล ที่มีการเกิดขึ้น และวิวัฒนาการนั้นเริ่มต้นตั้งแต่จักรวาลยัง ไม่มีการสร้างขึ้น มีกายละเอียด ที่เป็นอิสระ ไม่มีความสัมพันธ์ในสภาพของ สัตว์ มนุษย์ และพระเจ้า ไม่มีการควบคุม เคลื่อนย้ายแบบไม่มีทิศทาง ปราศจากเครื่องกีดขวาง เป็นอมตะ จนกระทั่งเกิดความรู้ มีความรู้สึกในตัวเองเกิดขึ้น ว่ามีการอพยพเคลื่อนย้าย จึงเกิดปัญญา หรือพุทธิ พร้อมด้วย อหังการ และ มีหลักการที่เป็นสิ่งที่ละเอียดอื่น ๆ ประภคิต เป็น มูลการณ์ของสรรพสิ่งและจักรวาล ด้านวัตถุธาตุและมีการวิวัฒนาการเกิดขึ้น จากสิ่งที่ละเอียดที่สุด จนถึงสิ่งที่หยาบที่สุด มีอยู่และเป็นอยู่ด้วยตัวเองไม่ได้เกิดขึ้นมาจากอะไร ไม่ตาย ไม่สูญหายไปไหน แต่สิ่งที่เกิดขึ้นมาจากการรวมตัวของประภคิต มีการตายและเสื่อมหาย ตามทรรศนะของปรัชญาสาขายะกล่าวว่า การวิวัฒนาการของจักรวาลนั้นเป็นการที่โลกแห่งวัตถุคลี่คลายพัฒนามาจากการสัมพันธ์กัน และการขัดแย้งกันของ สัตวะ รชัส และตัมส ของคุณะในสัดส่วน

ที่ไม่เท่ากัน เป็นการปรับแต่งเป็นสรรพสิ่ง การปรากฏขึ้นไม่ได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ แต่เป็นผลที่มีอยู่ในสิ่งที่เป็นเหตุมาก่อนแล้ว การเกิดขึ้นขึ้นเป็นเพียงแต่การคลี่คลายออกมาจากสิ่งที่เป็นเหตุเท่านั้น ตามทฤษฎีสังคยา (สุนทร ธีรวัชร, 2537: 211) ของปรัชญาasangkhya โดยมีการวิวัฒนาการเริ่มจาก ประกฤติ มหัต อหังการ มนัสและอื่น ๆ เป็นไปในรูปแบบต่าง ๆ กัน ตามลำดับจนปรากฏเป็นมนุษย์ โลก และจักรวาล

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าทฤษฎีวิวัฒนาการของมนุษย์และจักรวาลในพุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญาasangkhya ที่มีหลักการอธิบายและให้เหตุผลถึงการวิวัฒนาการเป็นที่น่าสนใจมาเปรียบเทียบ เพื่อหาความเหมือนและความแตกต่างในเชิงปรัชญา เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทฤษฎีวิวัฒนาการของมนุษย์และจักรวาลในพุทธปรัชญาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาทฤษฎีวิวัฒนาการของมนุษย์และจักรวาลในปรัชญาasangkhya
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบทฤษฎีวิวัฒนาการของมนุษย์และจักรวาลในพุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญาasangkhya

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยฉบับนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Research) โดยการศึกษาและค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary Research) เปรียบเทียบทฤษฎีวิวัฒนาการของมนุษย์และจักรวาล ในพุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญาasangkhya

พุทธปรัชญาเถรวาท ใช้เอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎก ภาษาไทย และพระไตรปิฎก ภาษาบาลี เป็นหลัก รวมถึงเอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ อรรถกถาแปล ตลอดจนเอกสารทางวิชาการทั่วไปที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาเถรวาท ที่นักวิชาการทางพุทธศาสนาได้เขียนหรือเรียบเรียงไว้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รวมถึงงานนิพนธ์ และงานวิจัย อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ปรัชญาasangkhya ใช้เอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ sangkhya karika ที่อิศวรภิกษุได้เขียนไว้เป็นหลัก ตลอดจนงานเขียนของนักวิชาการ งานแปล งานวิเคราะห์วิจารณ์แนวคิดของอิศวรภิกษุ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดทฤษฎีวิวัฒนาการของมนุษย์และจักรวาลของทั้งสอง

สำนักเป็นประเด็นหลัก เพื่อให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่าง แล้วสรุปและเสนอแนะประเด็นเพิ่มเติมเพื่อความสมบูรณ์ทางการนำเสนอในแง่วิชาการต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังต่อไปนี้

1. รวบรวมเอกสารและงานวิจัยชั้นปฐมภูมิ และทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีวิวัฒนาการของมนุษย์และจักรวาล ของพุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญาสาขายะ จากแหล่งข้อมูล
2. ศึกษาทำความเข้าใจข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยชั้นปฐมภูมิ และทุติยภูมิ รวมทั้งส่วนที่เป็นคำอธิบาย จากเอกสารฉบับต่าง ๆ หรือตำราอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. เปรียบเทียบทฤษฎีวิวัฒนาการของมนุษย์และจักรวาลในพุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญาสาขายะ ทั้งในแง่ความเหมือนกันและความแตกต่าง
4. สรุปผลการวิจัย และนำเสนอแนะ

บทสรุป

หลักการและคำสอนทางด้านศาสนา และปรัชญา ที่ได้มีการแสดงพรรณนาเกี่ยวกับมนุษย์และจักรวาล ซึ่งในปัจจุบันให้ความสนใจกันเป็นอย่างมาก จากสถาบันด้านวิชาการอย่างกว้างขวาง ในการนำเอาหลักการและแนวคิด ทางศาสนาและปรัชญามาศึกษา วิเคราะห์ เปรียบเทียบ วิจัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ด้วยการประมวลเอาเนื้อหาสาระเหล่านั้น เป็นแนวทางที่จะนำไปสู่ความรู้ที่ใกล้หลักความจริงมากที่สุด ในสิ่งที่เป็นแก่นแท้ หรือที่มาของมนุษย์และจักรวาล เพื่อจุดประสงค์ในการแก้ไขปัญหาบางอย่างที่เป็นภัยคุกคามมนุษย์ และโลก การศึกษาวิจัยเปรียบเทียบทฤษฎีวิวัฒนาการของทั้งสองสำนัก อาจเป็นบูรณาการหล่อหลอมแนวความคิด เพื่อเป็นแนวทางในการแสวงหาความรู้แจ้ง และเป็นหลักในการศึกษาเพื่อปฏิบัติ เป็นการเข้าไปใกล้ความเป็นจริงมากขึ้น จากความรู้นี้อาจช่วยให้เห็นต้นกำเนิดของสรรพสิ่งในจักรวาลว่าอาจมาจากแหล่งเดียวกันก็ได้ เพราะนักปรัชญาผู้คิดค้นหลักการและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้ล้วนแต่มีแนวคิดเกิดมากจากประสบการณ์ที่ได้จากธรรมชาติทั้งสิ้น

จากการศึกษาทฤษฎีวิวัฒนาการในพุทธปรัชญาเถรวาทพบว่า อิทัปปัจจตา หรือ ปฏิจสมุปบาท เป็นกฎธรรมชาติสูงสุดที่มีสภาวะอิสระไม่ขึ้นอยู่กับสิ่งใด เป็นสภาวะที่ไม่มี

การปรุงแต่งจากสิ่งอื่น เป็นหลักการควบคุมสรรพสิ่งในเอกภพให้ดำเนินไปตามธรรมชาติ ในลักษณะของการปรากฏขึ้น เปลี่ยนแปลงในทางกลาง และแตกสลายไปในที่สุด การวิวัฒนาการของสรรพสิ่งในเอกภพต้องอาศัยเหตุปัจจัย และสิ่งทั้งหลายต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ใช้ระยะเวลาในการพัฒนาการของสิ่งต่าง ๆ และความเป็นไปทั้งหลายล้วนเป็นไปเองโดยธรรมชาติทั้งสิ้น ในเรื่องของการกำเนิดมนุษย์และจักรวาลและสิ่งทั้งหลายนั้น จากการอธิบายในเบื้องต้น แม้จะมีลักษณะที่ค่อนข้างจะเป็นตำนานหาข้อพิสูจน์ไม่ได้แน่ชัด แต่ส่วนหนึ่งของการแสดงพรรณนาจะเห็นได้ว่ามีความคิดเกี่ยวกับการวิวัฒนาการของธรรมชาติ โดยยกให้เป็นเรื่องของอำนาจของสิ่งเหนือธรรมชาติ ตามพรรณนาเกี่ยวกับการวิวัฒนาการตามธรรมชาติในคัมภีร์ของพุทธปรัชญาเถรวาท ที่สามารถกล่าวโดยย่อว่า สรรพสิ่งมีการเกิดขึ้น มีการรวมตัวกัน มีการถูกทำลาย มีการสลายตัววนเวียนกันไป หลักการนี้มีลักษณะเป็นสังนิยม คือ เป็นหลักการของความจริง ที่แสดงให้เห็นว่าสรรพสิ่ง มีความเป็นมาอย่างไร ที่สามารถรับรู้ได้ในประสบการณ์ปัจจุบัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ปรากฏให้เห็นอยู่ ตามหลักทฤษฎีเป็นหลักเกณฑ์ชี้ให้เห็นสถานะที่แท้จริงของสรรพสิ่ง ซึ่งต่างมีการอิงอาศัยซึ่งกันและกันเกิดขึ้นไปตามกระแส ตามหลักการที่ว่า เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เมื่อสิ่งนี้เกิด สิ่งนี้จึงเกิด เมื่อสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ สรรพสิ่งล้วนไม่มีแก่นแท้หรือสาระใด ๆ สรรพสิ่งล้วนแต่เป็นเพียงกระบวนการที่ดำเนินไปตามหลักการของธรรมชาติ ซึ่งเป็นหลักการที่ปรากฏในพุทธปรัชญาเถรวาทว่าเป็นหลังธรรมสูงสุด คือ อนิจจัง หมายถึง ความเป็นสถานะที่ไม่คงเดิม ทุกขัง หมายถึง สถานะที่ทนได้ยาก อนัตตา หมายถึง สถานะที่หาความเป็นแก่นแท้ไม่ได้

พรรณนาเรื่องกำเนิดมนุษย์นั้น พุทธปรัชญาเถรวาทไม่ได้มีอธิบายปฐมกำเนิดของมนุษย์ แต่เป็นการอธิบายเพียงระยะหนึ่งที่มีการเกิดขึ้น หลังจากที่ถูกทำลายไปแล้ว และมีการเริ่มวิวัฒนาการขึ้นมาใหม่จากการจุดของอาภัสสรพรหมมาอุบัติในจักรวาลนี้ สัตว์กลุ่มนี้มีการปรากฏตัวในลักษณะการเกิดแบบโอปปาติกะ คือ เกิดและมีการเจริญเติบโตพร้อมขึ้นมาทันทีทันใด มีรัศมีแผ่ออกมาจากกาย อยู่มาเป็นเวลาอันยาวนาน จักรวาลที่เต็มไปด้วยน้ำ เกิดมีง้วนดินลอยบนผิวน้ำ จากก้อนเล็ก เกาะกุมเป็นก้อนใหญ่ หมูสัตว์เหล่านั้นพยายามที่จะปั้นง้วนดินนั้นเพื่อเสพ รัศมีในการหายไป ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาวนักษัตร ก็ปรากฏขึ้นกลางคืน กลางวันก็ปรากฏ ตามลำดับ สัตว์เหล่านั้นเสพง้วนดินอยู่เป็นเวลายาวนาน ง้วนดินหายไป เกิดกบดินขึ้น สัตว์เหล่านั้นก็เสพกบดินอีกร่างกายมีการพัฒนาการหยาบขึ้นผิวพรรณปรากฏ เกิดการดูหมิ่น ระยะเวลาต่อมากบดินหายไป เกิดเครือดิน สัตว์เหล่านั้นเสพเครือดินอีกร่างกายก็หยาบมากขึ้น ต่อมาเครือดินหายไป เกิดเป็นข้าวสาละไม่มีเปลือก ไม่มีลำ สัตว์เหล่านั้น

ก็กินข้าวสาธิตจากร่างกายที่หยาบผิวพรรณปรากฏแตกต่างกัน เกิดมีเพศชาย เพศหญิงปรากฏ มีการเพ่งเล็งเพศ ซึ่งกันและกัน เกิดความกำหนัด จึงเสพกาม จากการเสพกาม ก่อให้เกิดการวิวัฒนาการในครรรค์ ตามหลักการที่ปรากฏในคัมภีร์ ได้กล่าวไว้ว่าต้องมืองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ มารดามีฤดู มีการอยู่ร่วมกันแบบสามีภรรยา และมีปฏิสนธิจิตขึ้นในครรรค์ จึงทำให้เกิดการวิวัฒนาการของมนุษย์ในครรรค์ตามลำดับ และการวิวัฒนาการของชีวิตมนุษย์ในครรรค์ตามความจริงที่ได้รับจากประสบการณ์ในปัจจุบันที่ทางวิทยาศาสตร์ให้การยอมรับ ซึ่งตามหลักการของพุทธปรัชญาเถรวาทในคัมภีร์อรรถกถาสูตร ได้กล่าวถึงการกำเนิดมนุษย์ คล้ายกับจะกล่าวว่า มนุษย์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนเป็นจุดศูนย์กลาง สัตว์ดิรัจฉาน และ พืชเกิดขึ้นภายหลัง ซึ่งความจริงแล้วพุทธปรัชญาเถรวาทได้ให้ความสำคัญในเรื่องของมนุษย์ และมีจุดหมายที่สำคัญอยู่ด้วย

องค์ประกอบที่เป็นธรรมชาติของมนุษย์ มีการยอมรับถึงความจริงที่เกี่ยวกับองค์ประกอบในลักษณะเป็นทวินิยม คือมีอยู่ 2 อย่าง คือ กาย และ จิต หรือเรียกว่า ชั้น 5 ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ ซึ่งวิญญาณเป็นชั้นที่สำคัญที่สุด การมีอยู่ของกาย และจิตตามหลักการที่มีการอธิบายมิได้ถือว่าจิตแยกจากกายโดยสิ้นเชิง กายและจิตต่างอิงอาศัยซึ่งกันและกัน แต่ให้ความสำคัญเรื่องของจิตมากกว่ากาย ที่มีอิทธิพลที่จะทำให้นมนุษย์ประกอบกรรม (การกระทำต่าง ๆ) และโดยพื้นฐานแล้วมนุษย์มีความแตกต่างกันทั้งทางกาย ร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา การอธิบายถึงธรรมชาติและลักษณะของมนุษย์ พอให้เห็นภาพในมุมกว้าง และมีการยอมรับในความเป็นจริงว่ามนุษย์ ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ แต่พอสรุปได้ว่า สรรพสิ่งต่าง ๆ ล้วนตกอยู่ภายใต้กฎแห่งไตรลักษณ์ หรือ สามัญญลักษณะ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

การเสื่อมสลายของมนุษย์ตามธรรมชาติของพุทธปรัชญาเถรวาทได้กล่าวไว้ในคัมภีร์จักกวัตติสูตรว่า เมื่อพระมหากษัตริย์มีมัจฉริยะ คือ ความตระหนี่ ไม่พระราชทานทรัพย์ให้แก่คนที่ไม่มีทรัพย์ ความขัดสนก็ได้ถึงความแพร่หลาย เมื่อความขัดสนถึงความแพร่หลาย อทินนาทานก็ได้ถึงความแพร่หลายเมื่ออทินนาทานถึงความแพร่หลาย ศัสตราภได้ถึงความแพร่หลาย เมื่อศัสตราภถึงความแพร่หลาย ปาณาติบาตได้ถึงความแพร่หลาย เมื่อปาณาติบาตถึงความแพร่หลาย มุสาวาทได้ถึงความแพร่หลาย เมื่อมุสาวาทถึงความแพร่หลาย แม้อายุของสัตว์เหล่านั้นก็เสื่อมถอย แม้วรรณะก็เสื่อมถอย เมื่อพวกเขาเสื่อมถอยจากอายุบ้าง เสื่อมถอยจากวรรณะบ้าง เพราะฉะนั้น มนุษย์จึงเสื่อมสลายไปด้วยผลของการกระทำของมนุษย์เอง การกระทำที่เป็นไปด้วยกิเลสตัณหาพาไปสู่ความเสื่อมสลาย

ธรรมชาติเรื่องจักรวาลในพุทธปรัชญาเถรวาทได้กล่าวว่านอกจากจักรวาลของ

เราแล้วยังมีจักรวาลอื่น ๆ อีกมากมายที่มีสิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่เช่นเดียวกับจักรวาลของเรา มีสิ่งแวดล้อม มีลักษณะภูมิศาสตร์เช่นเดียวกันและต่างก็มีภพ ภูมิ ของตนเอง จักรวาลมีทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลาง และ ขนาดใหญ่ จักรวาลของเราเป็นจักรวาลขนาดเล็ก จักรวาลนั้นมีขอบเขตโดยมีที่สุดของแสงสว่างใสรุ่งเรืองโดยรอบ และเรื่องสำคัญในจักรวาลวิทยาของพุทธปรัชญาเถรวาท คือ เรื่องของสังสารวัฏ นรก สวรรค์ ภพ ภูมิ ต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องค่อนข้างยากที่จะพิสูจน์ และมีความเชื่อว่า สังสารวัฏ คือการเวียนว่ายตายเกิดในภพชาติต่าง ๆ มากมายหาที่สุดมิได้ตามความเชื่อนี้มีการยอมรับว่า กรรม (การกระทำ) มีอิทธิพลที่สำคัญที่ทำให้มีการเวียนว่ายตายเกิดในภพภูมิต่าง ๆ

การแตกสลายของจักรวาลที่มีกล่าวไว้ในคัมภีร์ของพุทธปรัชญาเถรวาท ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงตามเหตุปัจจัยตามธรรมชาติของสภาวะต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากการผิดปรกติตามธรรมชาติด้วยตัวของธรรมชาติเอง และเกิดจากการกระทำของมนุษย์ ที่ประกอบไปด้วยกิเลสตัณหา ดังนั้นการแตกสลายของจักรวาลเป็นไปได้ 3 ประการ คือ (1) ถูกทำลายด้วยไฟ (2) ถูกทำลายด้วยน้ำ (3) ถูกทำลายด้วยลม ปัจจัยอันเป็นมูลเหตุเหล่านี้ เรียกว่า “ ไพบรลยัลลปี ” ที่ก่อความเดือดร้อนให้แก่จักรวาลตลอดกาล

ปรัชญาasanghyeได้แสดงทรรศนะว่า หลักสัตการยวาท เป็นหลักการของธรรมชาติที่แสดงให้เห็นถึงความมีอยู่โดยอิสระ เป็นเอกภาพ ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน เป็นการอิงอาศัยซึ่งกันและกันของสิ่งที่เป็นเหตุของสรรพสิ่งในเอกภพตลอดถึงปรากฏการต่าง ๆ ของมนุษย์และจักรวาล ล้วนแต่มีการคลี่คลายวิวัฒนาการมาจาก ประภคิตี ที่มีปุรุชะเป็นจิตวิญญาณอยู่เบื้องหลัง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ดูเหมือนว่าจะเป็นหลักการที่ละเอียดซับซ้อนมากเกินไปที่บุคคลทั่วไป สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 หรืออยู่นอกเหนือประสบการณ์ทั่วไปของมนุษย์ที่สามารถรับรู้ได้ ปรัชญาasanghyeจึงดูเหมือนเป็นลักษณะที่เป็นเรื่องลึกลับซับซ้อนมาก หลักปรัชญาของasanghyeเน้นหนักไปในด้านอภิปรัชญา โดยหลังการสูงสุดแล้ว สภาวะที่เป็นต้นกำเนิดของสรรพสิ่งเป็นอัตตา เป็นอมตะ เป็นสภาพที่มีไม่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดกาล แต่สภาวะที่มีการเกิดขึ้น และคลี่คลาย วิวัฒนาการออกมาจากสิ่งที่เป็นต้นกำเนิด เป็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลง คือ มีการเกิดขึ้น วิวัฒน์ และสูญสลายกลับเป็นสภาพเดิมของสิ่งที่เป็นต้นกำเนิด ประภคิตี และปุรุชะ เป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏ สามารถรับรู้ได้ด้วยสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ หรือผลที่เกิดขึ้น โดยการอนุมานว่าสรรพสิ่งล้วนแต่มีสาเหตุในการมีอยู่โดยกล่าวว่า สิ่งปรากฏอยู่ ไม่สามารถเกิดขึ้นมาจากสิ่งที่ไม่มีอยู่ เพราะฉะนั้นสิ่งที่ปรากฏอยู่ ต้องเกิดมาจากสิ่งที่มีอยู่ ทั้งสามารถรับรู้ได้ และไม่สามารถรับรู้ได้ เป็นธรรมชาติที่ไร้รูปแบบ ไม่มีตัวตน ดำรงอยู่ได้ด้วย

ตนเอง ไม่มีขอบเขต เป็นอันติมสัจจะ ดำรงอยู่เป็นนิรันดร์

พรรณนาเรื่องการกำเนิดมนุษย์ ในปรัชญาasanghye ได้อธิบายว่า กายละเอียดมีขนาดเท่าปรมาณู โครม อพพ เคลื่อนย้าย ตลอดเวลา มีอารมณ์สุข และทุกข์ แต่ขาดโสมนัส มีความต้องการโสมนัส จึงปรารถนากายหยาบจากการรวมตัวของธาตุหยาบ จากพ่อและแม่ ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของร่างกายหยาบ นั่นคือ ร่างกายละเอียดเข้ารวมตัวกันกับร่างกายหยาบภายในครรภ์ โดยการผสมกันของของเหลวที่มีการพัฒนาได้ คือ อสุจิ กับ ไข่ ของพ่อและแม่ ร่างกายที่มีการเจริญเติบโตขึ้นด้วยเหตุเฉพาะ 3 อย่าง คือ 1. เพศหญิงมีรอบเดือน 2. มีการอยู่รวมกันแบบสามีภรรยา 3. มีกายละเอียดเข้ามารวมกับกายหยาบ ธาตุละเอียดเหล่านั้นเป็นการเกิดขึ้นมาจากพ่อและแม่ และธาตุหยาบ แล้วมีการเกิดขึ้นของหลัง ท้อง ขาอ่อน หน้าอก หัว และอื่น ๆ

องค์ประกอบของมนุษย์ ในปรัชญาasanghye ได้สืบค้นพบว่าเกิดมาจากสิ่งที่เป็นธาตุแท้ของมนุษย์ มี 2 อย่าง คือ ประภคิตี และ ปุรุชะ หรือ วัตถุธาตุ กับ จิตวิญญาณ เป็นสิ่งที่เป็นอันติมะ เป็นมโนภาพพื้นฐานสองอย่าง ทั้งสองอย่างนี้เป็นมูลการณะของสรรพสิ่ง เป็นสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นมาจากอะไร มีอยู่ เป็นอยู่ด้วยตัวเอง ไม่มีการทำลาย และไม่สูญสลายไปไหน แต่สิ่งที่เกิดขึ้นจากสองอย่างนี้มีการถูกทำลายและสูญสลาย และมีธาตุหยาบที่เกิดขึ้นมาในภายหลัง คือ ปรมาณูของธาตุ 5 คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม และอากาศ กระบวนการวิวัฒนาการของปรัชญาasanghye ได้กล่าวว่า ประภคิตีเป็นมูลการณะของสรรพสิ่งด้านวัตถุ ปุรุชะเป็นมูลการณะทางด้านจิตวิญญาณ ซึ่งกระบวนการวิวัฒนาการที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการคลี่คลายของสิ่งที่เป็นเหตุตามลำดับ

การเสื่อมสลายของมนุษย์ตามพรรณนาของปรัชญาasanghye ได้กล่าวว่า การเสื่อมสลายเกิดจาก คุณะทั้ง 3 ของประภคิตี เกิดความสมดุล ไม่มีการสร้างสิ่งใหม่ องค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักการวิวัฒนาการ 25 ขั้นตอน จะกลับคืนไปสู่สภาพของประภคิตี และ ปุรุชะ หรืออีกกระบวนการหนึ่ง คือ มนุษย์มีความปรารถนา ในการกระทำที่หลากหลาย เพื่อให้ได้มาซึ่งความพึงพอใจ และความสำเร็จ หลังจากได้รับผลแล้วก็จะหยุดซึ่งการกระทำนั้น ๆ เมื่อได้รับผลที่ต้องการตามวัตถุประสงค์ ประภคิตีและปุรุชะก็เช่นเดียวกันที่มีการกระทำเพื่อเป็นการปลดปล่อย ให้ได้รับการบรรลุวัตถุประสงค์ แล้วจึงเป็นการหยุดจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายหลังจากได้รับผลตามวัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ ของปุรุชะมี 2 ประเภท คือ ความเพลิดเพลินตามวัตถุประสงค์ของประสาทสัมผัส เช่น การได้ยินเสียง การได้สัมผัส การได้กลิ่น ที่เป็นที่น่าพอใจ และการรับรู้ซึ่งความแตกต่างของ ปุรุชะและ คุณะที่สร้างทุกสิ่งในจักรวาล

พรรณนาเรื่องจักรวาลในปรัชญาasanghye ได้มีกล่าวไว้ว่าในขณะที่จักรวาลยังไม่มี

การสร้างขึ้น ลำดับแรกที่เป็นธรรมชาติถูกสร้างขึ้น คือ ร่างกายละเอียด นอกจากนี้จักรวาลเป็นสิ่งที่ไม่มีขอบเขต ไม่มีความต้านทาน ไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพของความเป็นสัตว์ พระเจ้าและมนุษย์ ทั้งหมดไม่มีการยับยั้ง ผ่านไปสู่ในที่กว้างใหญ่ ปราศจากอุปสรรคสิ่งกีดขวาง และมีการเคลื่อนไหวได้ตลอด เป็นสิ่งที่นิรันดร์ มีการเคลื่อนไหวจนกระทั่งมีความรู้ในการแบ่งแยก คือ การได้รู้ว่า ร่างกายละเอียดนี้ประกอบด้วย มหัต อหังการ มนัส ญาณนทรีย์ และอื่น ๆ ถึงต้นมาตระ คือ ธาตุหยาบ มีการอพยพเคลื่อนย้าย มีแพร่กระจายไปทั้งสามโลก ที่ไม่สามารถได้รับความเพลิดเพลิน ปราศจากความพึงพอใจทุกอย่าง แต่การมีอยู่ประภคตินั้น สามารถสร้างความพึงพอใจ ความเพลิดเพลินในกับกายละเอียดได้ เพราะว่ากายละเอียดได้ถือสิทธิ์ในการทำกิจกรรมผ่านการจัดการของการเกิดของร่างกายหยาบ ทำให้เกิดการจัดการขึ้น การถูกรอบครองด้วยลักษณะที่หลากหลายในจักรวาลนี้ คือ ผล โดยสิ่งที่เป็นสภาวะถูกเรียกตั้งแต่ช่วงเวลาที่เป็นการสลายตัวและกลับเจริญขึ้นมาใหม่ของ มหัต อหังการ ต้นมาตระและอื่น ๆ ในสภาพนี้ยังคงเหมือนเดิมในประภคติ จนกระทั่งมีการสร้างขึ้น ตัวประภคติเองไม่มีการโยกย้าย ในขณะที่สิ่งจะเป็นสภาวะของการสร้างขึ้นใหม่มีการเคลื่อนย้ายอีกครั้ง การเคลื่อนย้ายของเครื่องมือทั้ง 13 คือ มหัต หรือพุทธิ อหังการ ต้นมาตระ กรรเมนทรีย์ และมนัส สาขชยะ ได้ให้ข้อเปรียบเทียบว่า เหมือนรูปภาพที่ไม่สามารถตั้งขึ้นได้ถ้าปราศจากกำแพง และเหมือนเงาที่ไม่สามารถตั้งขึ้นได้ถ้าปราศจาก เสา และในลักษณะตัวอย่างอื่น ๆ เช่น น้ำไม่ปราศจากซึ่งความเย็น และความเย็นไม่ปราศจากซึ่งน้ำ ไฟไม่ปราศจากความร้อน ลมไม่ปราศจากสัมผัส อากาศไม่ปราศจากช่องว่างและการแผ่กระจาย ดินไม่ปราศจากซึ่งกลิ่น ดังนั้นโดยการยกตัวอย่าง ทำให้เกิดความเข้าใจว่าสิ่งที่ไม่สามารถก่อตั้งขึ้นได้ โดยปราศจากธาตุละเอียดที่เป็นสิ่งเฉพาะ ธาตุละเอียดที่เป็นสิ่งเฉพาะ คือ ลักษณะที่บอกถึงร่างกายที่เป็นการประกอบขึ้นของธาตุหยาบ 5 ประเภท การปราศจากซึ่งร่างกายที่มีอนุภาคเฉพาะอยู่นั้นเป็นสภาพของสิ่ง ซึ่งเมื่อมีการละทิ้งร่างกายนี้ไปหลังการตาย จะเป็นการแผ่อยู่ในที่อื่น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า สิ่ง คือเครื่องมือทั้ง 13 ในการสร้างจักรวาล

การเสื่อมสลายของจักรวาล ในปรัชญาสาขชยะได้กล่าวว่างค์ประกอบของจักรวาล มี 2 อย่าง คือ ปุรุชะ และประภคติ มีการรวมกันเกิดเป็นสรรพสิ่งในจักรวาล เมื่อถึงสภาวะการเสื่อมสลายของจักรวาล คือ ปุรุชะที่เป็นวิญญาณ แยกกันกับ ประภคติที่เป็นวัตถุ โดยที่ปุรุชะได้รับสิ่งที่ปรารถนา หรือบรรลุลผล คือความเพลิดเพลินในจักรวาล เมื่อได้รับผลแล้ว การที่ ปุรุชะได้รู้ว่า ตัวปุรุชะเองไม่ใช่สิ่งเดียวกับประภคติ มีการแยกกันต่างหากอย่างชัดเจน เมื่อนั้นประภคติ ที่ประกอบด้วยคุณะ 3 ก็จะหยุดการพัฒนาไปเป็นสิ่งต่าง ๆ หรือเรียก

อีกอย่างว่า อยู่ในสภาวะ สมดุล เมื่อปุรุषะใด ปุรุषะหนึ่งที่ประกอบด้วยกับประกฤติได้บรรลุผลแล้ว ก็จะมีเสื่อมสลายไป คือ ปุรุषะกลับไปสู่ปุรุषะ ประกฤติ กับไปสู่ประกฤติตาม ขบวนการเสื่อมสลาย

จากผลการศึกษาวิจัยทฤษฎีวิวัฒนาการมนุษย์และจักรวาลในทฤษฎีของพุทธปรัชญาเถรวาท และปรัชญาasanghyeซึ่งพอจะสรุปผลได้ว่า ทฤษฎีวิวัฒนาการของทั้งสองสำนักเป็นหลักความจริงที่มีอยู่ในธรรมชาติ ไม่เกี่ยวข้องกับผู้สร้างอื่น เป็นหลักการที่มีอยู่ในธรรมชาติ ไม่มีการแปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา เป็นหลักการที่ดำรงอยู่เช่นนั้น หลักการของพุทธปรัชญาเถรวาท และปรัชญาasanghyeได้แสดงทฤษฎีว่า สรรพสิ่งที่เกิดขึ้นมาในเอกภพล้วนแต่ต้องมีเหตุปัจจัยสนับสนุนกันเกิดขึ้น ไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นมาโดยไม่มีสาเหตุ แม้การดำรงอยู่และเสื่อมสลายของสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น ก็ล้วนขึ้นอยู่กับเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดมีขึ้นทั้งสิ้น

